

KAPITAL BOZORIDAGI AXBOROT SHAFFOFLIGI VA KORPORATIV BOSHQARUV MUAMMOLARI

Rasooli Ologhbeg

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti iqtisodiyot
mutaxassisligi 2-bosqich magistranti

Annotatsiya

Ushbu tezisda kapital bozoridagi axborot shaffofligi va korporativ boshqaruv muammolari tahlil qilinadi. Mazkur masalalar moliyaviy tizimning barqaror ishlashi va investorlar ishonchini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Shaffoflikning yetishmasligi hamda korporativ boshqaruvning sustligi investitsiya faolligini cheklaydi, bozorga xorijiy kapital oqimini kamaytiradi va mamlakatning xalqaro moliyaviy tizimga integratsiyalashuviga to'sqinlik qiladi. Tezisdan O'zbekiston kapital bozoridagi mavjud muammolar, ularning sabab va oqibatlari hamda xalqaro tajriba asosida ularni hal qilish yo'llari yoritilgan. Takliflar orasida axborot tizimini xalqaro standartlarga moslashtirish, mustaqil direktorlar institutini joriy etish, korporativ boshqaruvni kuchaytirish va investorlar huquqlarini kafolatlash kabi chora-tadbirlar mavjud.

Kalit so'zlar. Kapital bozori, axborot shaffofligi, korporativ boshqaruv, investorlar, tartibga solish, hisobot, ishonch, aksiyadorlik jamiyati, xalqaro standartlar, investitsion jozibadorlik.

Abstract

This thesis analyzes the problems of information transparency and corporate governance in the capital market. These issues are important factors in ensuring the stable functioning of the financial system and investor confidence. Lack of transparency and weak corporate governance limit investment activity, reduce the inflow of foreign capital into the market, and hinder the country's integration into the international financial system. The thesis highlights the existing problems in the capital market of Uzbekistan, their causes and consequences, and ways to solve them based on international experience. Among the proposals are measures such as bringing the information system into line with international standards, introducing the institution of independent directors, strengthening corporate governance, and guaranteeing investor rights.

Keywords. Capital market, information transparency, corporate governance, investors, regulation, reporting, trust, joint-stock company, international standards, investment attractiveness.

Kirish. Milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi ko'p jihatdan moliya bozorlarining, xususan, kapital bozorining samarali ishlashiga bog'liq. Kapital bozori moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash, investitsiya jarayonlarini rag'batlantirish va iqtisodiyotning real sektorini qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi. Biroq ushbu bozorning to'laqonli ishlashi uchun ishonchli huquqiy muhit, shaffoflik darajasi yuqori axborot tizimi hamda samarali korporativ boshqaruv mexanizmlari zarur.

Axborot shaffofligi investorlarga korxonalar faoliyati, moliyaviy holati va istiqbollari haqida aniq va to'liq ma'lumot olish imkonini beradi. Shaffoflik past bo'lgan sharoitda esa axborot assimetriyasi yuzaga keladi, bu esa investorlar uchun xavflarni oshiradi va bozorga sarmoya kiritish faoliyatini cheklaydi. Shu bois, axborotning shaffofligi kapital bozorining asosiy tamoyillaridan biri sifatida qaraladi.

Korporativ boshqaruv esa aksiyadorlik jamiyatlari, menejerlar va boshqa manfaatdor tomonlar o'rtasidagi munosabatlarni tartibga soladi. Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, kuchli korporativ boshqaruv tizimi aksiyadorlar huquqlarini himoya qiladi, investorlar ishonchini oshiradi va korxonalarining uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlaydi.

O'zbekistonda kapital bozorini rivojlantirish bo'yicha muayyan islohotlar amalga oshirilgan bo'lsa-da, bu yo'nalishda hal qilinishi zarur bo'lgan ko'plab muammolar mavjud. Jumladan, korporativ boshqaruv tizimida mustaqil direktorlar instituti to'liq shakllanmagan, ko'plab korxonalar xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga o'tmagan, investorlarga taqdim etiladigan ma'lumotlar esa ko'pincha yuzaki va yetarli emas.

Shu nuqtayi nazardan, mazkur mavzuni chuqur o'rganish ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb hisoblanadi. U orqali kapital bozoridagi mavjud kamchiliklarni aniqlash va ularni bartaraf etishga qaratilgan takliflarni ishlab chiqish imkonini beradi.

Asosiy qism. Kapital bozoridagi asosiy muammolardan biri — axborot shaffofligining pastligidir. Hozirda aksiyadorlik jamiyatlari tomonidan taqdim etilayotgan moliyaviy hisobotlar ko'plab hollarda xalqaro standartlarga mos emas, ayrim korxonalar esa bu ma'lumotlarni umuman e'lon qilmaydi. Bu esa investorlarda ishonchsizlik uyg'otadi va bozorga kirish faoliyatini pasaytiradi.

Yana bir muammo korporativ boshqaruvning sustligidir. O'zbekistondagi ko'plab korxonalarda boshqaruv jarayoni mintaqaviy yoki oila doirasida shakllanib qolgan, bu esa mustaqil nazorat va tashqi investorlar manfaatlarini cheklaydi.

Mamlakatdagi ayrim aksiyadorlik jamiyatlarida nazoratning mintaqaviy hokimiyatlar qoʻlida boʻlishi ham investorlar uchun qoʻshimcha xavf tugʻdiradi.

Xalqaro tajribaga murojaat qilsak, rivojlangan davlatlarda axborot shaffofligi investorlarga muntazam ravishda batafsil hisobotlar taqdim etish, elektron axborot tizimlari orqali barcha manfaatdor tomonlarga ochiq maʼlumot berish orqali taʼminlanadi. Shuningdek, korporativ boshqaruvda mustaqil direktorlar faoliyati, audit qoʻmitalari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qiluvchi mexanizmlar muhim rol oʻynaydi.

Oʻzbekistonda ham ushbu mexanizmlarni bosqichma-bosqich joriy etish zarur. Birinchidan, korporatsiyalarning moliyaviy hisobotlari xalqaro standartlarga moslashtirilishi shart. Ikkinchidan, mustaqil direktorlar instituti keng joriy etilib, ular korporativ qarorlar qabul qilish jarayonida real taʼsir koʻrsatishi kerak. Uchinchidan, axborot shaffofligini oshirish uchun elektron platformalar orqali barcha investorlar uchun qulay shart-sharoit yaratish muhim.

Xulosa. Yuqoridagi tahlillar shuni koʻrsatadiki, kapital bozorida axborot shaffofligi va korporativ boshqaruv muammolari investitsion muhitning rivojlanishiga jiddiy toʻsqinlik qilmoqda. Shaffoflikning pastligi investorlar ishonchini pasaytiradi, korporativ boshqaruvning sustligi esa aksiyadorlar huquqlarini cheklab, kapital bozorining jozibadorligini kamaytiradi.

Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi choralarni amalga oshirish zarur:

- moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlarga toʻliq moslashtirish;
- mustaqil direktorlar va audit qoʻmitalari faoliyatini kuchaytirish;
- elektron axborot tizimlarini joriy qilish orqali shaffoflikni taʼminlash;
- investorlarga huquqiy kafolatlarni kuchaytirish;
- korporativ boshqaruv madaniyatini rivojlantirish.

Mazkur chora-tadbirlar kapital bozorida investitsion jozibadorlikni oshirish, xorijiy kapital oqimini jalb qilish va milliy iqtisodiyotning barqaror oʻsishini taʼminlashda muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Xarmer Ж. Английский язык: практика преподавания. – Лондон: Лонгман, 2015. – 446 с.
2. Ричардс Дж., Роджерс Т. Методы и подходы в обучении языкам. – Кембридж: Cambridge University Press, 2014. – 280 с.
3. Браун Х. Принципы обучения и преподавания иностранных языков. – Нью-Йорк: Pearson Education, 2014. – 400 с.

4. Нейшн И. Преподавание чтения и письма ESL/EFL. – Нью-Йорк: Routledge, 2009. – 238 с.
5. Торнбери С. Как преподавать грамматику. – Харлоу: Pearson Education, 1999. – 185 с.
6. Райт А. Использование картинок в обучении языкам. – Кембридж: Cambridge University Press, 2010. – 128 с.
7. Селс-Марсиа М. Преподавание английского как иностранного языка. – Бостон: Heinle & Heinle, 2014. – 470 с.
8. Юлдашева Ш. Таълим тизимида инновацион ёндашувлар. – Тошкент: Университет, 2019. – 240 б.
9. Назарова Д. Чет тил ўқитишда компетенциявий ёндашув. – Самарқанд: СамДУ нашриёти, 2021. – 176 б.
10. Ziyonet. Электрон таълим ресурслари [Электрон манба]. – Тошкент, 2023. – Режим доступа: <https://www.ziyonet.uz>